

Ислом Нури

Аллоҳ таоло айтганидек:

{[...]}

«Албатта Аллоҳ Ўзига (бирон нарсанинг) шерик қилинишини кечирмас.» (Нисо:48).

Ҳадиси шарифда келадики, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

[...]

«Ким чин кўнгилдан “Ла илаҳа иллаллоҳ” деган бўлса, жаннатга кирди», дедилар. (Имом Табароний ривояти).

Икки хил амал борки уларнинг мукофоти ўзининг мислича: битта ёмонликнинг жазоси, агар тавба қилмаган бўлса, битта гуноҳ. Битта яхшилик қилишга азм қилишнинг мукофоти, уни қилолмаган тақдирда, битта савоб. Агар қилса ўнта савоб.

[...]

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: **Аллоҳ таоло деди: «Агар бандам бир яхшиликни ният қилиб, кейин уни қилмаса, Мен**

Ислом Нури

унга битта савоб ёзаман. Агар қилса, ўнтадан етти юзтагача савоб ёзаман. Агар бир ёмонликни қасд қилса-ю, уни қилмаса, унга ҳеч нарса ёзмайман. Агар ўша ёмонликни қилса, унга битта гуноҳ ёзаман.» (Имом Муслим ривояти).

Энди Аллоҳ йўлида мол сарф қилишнинг мукофоти – ибодатдаги ихлосга қараб, ушбу амал эгаларининг рағбат ва ниятларига, Аллоҳ ҳузуридаги ажрга интилишларига қараб, Аллоҳга бўлган иймонларидан келиб чиқиб, ўзлари муҳтож бўлсалар-да, ўзгаларни ўзларидан муқаддам қўйишларига қараб юзларча марта ортиб бораверади. Чунки, муҳтожлик ва камбағаллик вақтида қилинган инфоқ бой-бадавлат ҳолда қилинган инфоқдан афзалдир. Зеро, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам инфоқнинг афзали ҳақида сўзлар эканлар, камбағал одамнинг қийналиб қилган инфоқи соғлик пайти ва ёшлик даврида қилган инфоқидан афзалроқ экани ва бой бўлишни орзу қилиб, камбағалликдан қўрқиб турган кишининг инфоқини алоҳида таъкидлаганлар. Чунки, бундай инсон нафсининг бахиллигига ғолиб келган бўлади:

{ }

«Ким ўз нафсининг бахиллигидан сақлана олса, бас, ана ўшалар нажот топгувчидирлар.» (Ҳашр:9).

Чунки, инфоқ молнинг оз-кўплигига қараб эмас, кўнгилдаги ниятларга ва ҳис-туйғуларга қараб ўлчанади.

» : : : «

Ислом Нури

ﷺ) « ﷺ».

Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: **«Бир дирҳам юз минг дирҳамдан ўзиб кетди»**, дедилар. Шунда бир киши: «Қандай қилиб, ё Расулаллох?» деб сўради. **«Бир кишининг кўп моли бор, унинг бир чеккасидан юз минг олиб, садақа қилди. Яна бир кишининг бор-йўғи икки дирҳами бор, у ўшанинг бирини садақа қилди»**, дедилар. (Ибн Ҳиббон ривояти).

Бу ерда бир дирҳамнинг юз минг дирҳамдан ортиқлиги унинг жинси яхшироқ бўлгани учун ёки қиймати ортиқ бўлгани учун эмас. Гарчи бу бир дирҳам сарфланаётган мол нисбатига олиб қаралганда юз мингдан бирга тўғри келса-да, бошқа тарафдан қаралганда иккидан бирни ташкил этади, яъни у эгасининг бор молининг тенг ярмидир. У шу бир дирҳамини инфоқ қилиш билан гўё бор мол-давлатининг тенг ярмини инфоқ қилган бўлди. Аммо юз минг сарф қилган инсоннинг қилган бу инфоқи унинг молининг арзимас бир бўлаги бўлиб, бу унинг молига ҳатто таъсир ҳам кўрсатмаган ва ҳатто молининг камайганини умуман ҳис қилмаган бўлиши ҳам мумкин.

Қилинган бир яхши амалнинг етти юз баробар ва ҳатто юз минг баробаргача зиёда қилиниши ҳақидаги бу гаплар ҳар қандай яхши амал учун умумийдир.

Аммо рўзанинг ажри буларнинг ҳаммасидан юқори ва у хоссатан Аллоҳ таолонинг мана бу ояти остига дохил:

{ﷻ ﷻ ﷻ ﷻ ﷻ ﷻ}

Ислом Нури

«Ҳеч шак-шубҳа йўқки, сабр-тоқат қилувчиларга ажр-мукофотлари беҳисоб тўла-тўқис қилиб берилур.» (Зумар:10).

ﷻﷻﷻﷻﷻﷻ ﷻﷻﷻﷻ) .«ﷻﷻﷻﷻﷻ ﷻﷻﷻ ﷻﷻﷻﷻﷻﷻ» :ﷻﷻﷻﷻ ﷻﷻﷻﷻ ﷻﷻﷻﷻ ﷻﷻﷻ ﷻﷻﷻ ﷻﷻﷻﷻﷻ).

Ҳадиси шарифда айтилишича: **«Рўза сабрнинг ярмидир.»** (Имом Термизий ривояти).

Энди рўзанинг манзилати бошқа ибодатларга нисбатан олий бўлишлиги ва уни Аллоҳ таоло Ўзига хослаб: **«фақат рўза бундан мустасно, у Мен учундир ва унинг мукофотини ҳам Ўзим бераман»** дейишлигининг сабаблари ҳақида.

Аслида, мўмин кишининг барча амаллари Аллоҳ учун ва уларга бериладиган ажру савоблар ҳам ёлғиз Ул Зотнинг ўзи тарафидан бўлгани ҳолда, Аллоҳ таоло рўзани алоҳида хослаб, Ўзига изофа қилди. Бу хусусда уламолар томонидан турли фикрлар билдирилган.

Баъзилар: Бу худди Аллоҳ таоло Каъбани Ўзига хослаб “Байтуллоҳ” деганига ўхшаган “изофаи ташриф”дир, дейдилар.

Баъзилар айтади: Сабаби – рўзадорнинг устида Аллоҳдан бошқа кузатувчи йўқ, ҳадисда айтилганидек: **«емоқ-ичмоғини Мен учун тарк қилади»**.

Баъзилар айтади: Қиёмат куни одамларга бир-бирларидан ҳақлари олиб берилганда бошқа амалларидан қўлга киритган ажру савоблари кетиб қолиши мумкин, аммо рўзанинг ажри ўз эгасида қолади ва Аллоҳ таоло: **«фақат рўза бундан мустасно, у Мен учундир ва унинг мукофотини ҳам Ўзим бераман»**, дейди.

Ислом Нури

Баъзилар айтади: Рўзани Аллоҳ таоло Ўзига хослашининг сабаби шуки, рўзадор бу амали билан Аллоҳ таолонинг сифатларидан бир сифат – яъни, емаслик ва ичмаслик сифати билан безанади.

Абу Умома розияллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан: «Ё Расулаллоҳ, мени бир ишга буюрингки, Аллоҳ у билан мени фойдалантурсин» деб сўраганида: «**رُزَاةً مَّا كَانَتْ لَكَ مِنْ قَبْلُ وَلَا تَكُونُ لَكَ مِنْ بَعْدِهَا**» **«Рўзага маҳкам бўл, зеро унга тенглашадиган амал йўқ»**, деганлар. (Насойй ривояти).

“Саҳиҳайн”да Саҳл ибн Саъддан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

رُزَاةٌ مَّا كَانَتْ لَكَ مِنْ قَبْلُ وَلَا تَكُونُ لَكَ مِنْ بَعْدِهَا (Насойй ривояти).

«Жаннатнинг бир дарвозаси борки, унинг номи “Райён”дир. У дарвозадан рўзадорлар чақирилади. Ким рўзадорлардан бўлса, ундан киради. Ким ундан кирса, асло чанқамайди», дедилар.

Рўзанинг Аллоҳ таоло ҳузурида тутган бу манзилати уни ҳар қандай нуқсонлардан асраб, муҳофаза қилган кишиларга насиб бўлади. Юқорида ўтган ҳадиси шарифда айтилганидек: «**رُزَاةٌ مَّا كَانَتْ لَكَ مِنْ قَبْلُ وَلَا تَكُونُ لَكَ مِنْ بَعْدِهَا**» **«Рўза қалқондир, модомики уни (ёлғон ёки ғийбат билан) тешиб қўймаса.»**

Рўза шахслар эътибори билан, ундаги одобларга қаттиқ риоя қилиш ва ихлос эътибори билан ҳам тафовутли бўлади. Рўза фақат емоқ-ичмоқдан тийилишгина эмас, балки ҳар қандай қайтарилган ишлардан

Ислом Нури

тийилиш ҳамдир. Шунинг учун Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «**Айрим рўза тутган одам бўладики, рўза тутиб очлик ва ташналикдан бошқа нарсага эга бўлмайди**» деганлар. (Ибн Можа ривояти). Яъни, тили, кўзи, қулоғи, қалби ва умуман барча аъзоси рўза тутмас экан, унинг рўзаси очлик ва ташналикдан бошқа самара келтирмайди. Чунки, рўза аслида бутун баданнинг кун бўйи адо этадиган ибодатидир. Рўзадор тўла бир ой тонгдан шомгача нафси билан курашади. Рўзага қўшимча ҳар куни тунги намозни, рамазон сўнггида эса закотни адо этади. Шу билан бу муборак ой исломнинг учта рукни билан хосланди.

«...» : ... : ...
«...» : ... «...»
«...»

Ибн Аббос розияллоҳу анхудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганлар: «**Жаннат бир йил мобайнида Рамазон ойи учун зийнатланади. Ҳурлар бир йил мобайнида Рамазон ойи учун зийнатланади. Рамазон ойи киргач, жаннат: «Эй Роббим, бу ойда бандаларинг ичидан бизга кирувчиларни қилгин» деб дуо қилади. Ҳурлар: «Эй Роббимиз,**

Ислом Нури

бу ойда бандаларинг ичидан бизларга жуфтлар қилгин» деб дуо қиладилар. Ким Рамазон ойида нафсини (ҳаром-ҳаришдан) тийса, ҳаром ичкилик ичмаса, бирон мўминга бўҳтон қилмаса, бирон гуноҳга қўл урмаса, Аллоҳ уни ҳар кеча юзта ҳурга уйлантиради, унга жаннатда олтин, кумуш, ёқут ва забаржаддан қаср бино қилади. Агар дунёнинг ҳаммасини йиғиб шу қасрга жойланса, унинг ичида битта эчки боғланадиган жойни эгаллайди. Ким бу ойда маст қилувчи ичимлик ичса ва бирон мўминга бўҳтон қилса ва гуноҳ ишга қўл урса, Аллоҳ унинг бир йиллик амалини бекор қилади. Рамазон ойида сусткашлик қилишдан эҳтиёт бўлинглар, чунки у Аллоҳнинг ойдир. Аллоҳ сизлар учун ўн бир ойни еб-ичиб, лаззатланадиган қилди, фақат шу Рамазон ойини ўзи учун қилди. Рамазон ойида хушёр бўлинглар!» (Табароний “Авсат”да келтирган).

Аллоҳ таоло барчамизни ушбу ойни риоя қилишга, унинг ҳаққини тўла ўташга муваффақ айласин ва Ўзининг жаннатларига дохил қилсин.

Рўзанинг одоб ва аҳкомлари

Ҳар бир улуғ амалнинг ҳаққини тўла адо этиш ва ажру савобига эришиш учун риоя қилиниши керак бўлган одоб ва аҳкомлари бўлгани каби рўзанинг ҳам ўзига хос одоб ва аҳкомлари бор. Юқорида унинг айрим одоблари, жумладан, рўзада барча аъзолар иштирок этиши лозимлиги, мусулмон киши Аллоҳ қайтарган нарсаларнинг ҳаммасидан ва ҳатто баъзи мубоҳ ишлардан ҳам тийилиши кераклиги ҳақида айтиб ўтилди.

Рўзага доир ҳукмларни китоблардан, фикҳ дарсликларидан топиш

Ислом Нури

мумкин, савол-жавоб ва фатволар орқали ҳам билиб олса бўлади. Бироқ, бу ерда баъзи умумий ҳукмлар борки, рўзадорларга эслатиб қўйиш фойдадан холи бўлмайди. Улар емоқ-ичмоқларига, гап-сўз ва иш-ҳаракатларига доир ҳукмлардир.

Аллоҳнинг тоат-ибодатига ёрдам бўлиши учун Рамазонда ҳалол ризқ топишга ҳаракат қилиш ушбу ҳукмлар жумласидан. Бу ўз навбатида инсонни ҳалол касбга одатланишига ва йил бўйи шубҳали нарсалардан тийилишига ёрдам беради, олди-сотди ишларида ўлчов-тарозида уриб қолмайдиган, алдамайдиган ва хиёнат қилмайдиган қилиб тарбиялайди. Аслида ҳалол таом доимо вожиб бўлса-да, Рамазонда унинг вожиблиги таъкидлироқдир. Чунки, рўзадор одам учун ҳалолдан тийилиб, ҳаромдан ризқланиши асло жоиз эмас.

Ундан сўнг саҳарлик ва ифторлик борасидаги одоб ва аҳкомлар келади.

Рамазондаги саҳарлик ушбу умматга хос бўлган хусусиятлардан. Ўтган умматларнинг рўзаларида саҳарлик таомига ижозат бўлмаган. Шунинг учун Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«□□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□ □□ □□□□□□ □□□□ □□□□».

«Бизнинг рўзамиз билан аҳли китоблар рўзаси ўртасидаги фарқ саҳарлик тановул қилишдир», деганлар. (Имом Муслим ривояти).

Биздан аввалги умматлар рўзасида, шунингдек исломнинг илк даврида рўзадорга ухлаб қолган пайтидан ё хуфтон намозини

Ислом Нури

Саҳарликни эрта тамомлашдан қайтариб, шундай деганлар:

«Саҳарликни эрта тамомлашдан қайтариб, шундай деганлар: (Имом Аҳмад ривояти)»

«Умматим модомики, ифторни тезлатиб, саҳарликни кечиктирар экан, яхшилик устида давом этаверади.» (Имом Аҳмад ривояти).

Саҳарлик бир луқма таом ёки бир қултум сув билан бўлса-да ҳосил бўлади:

«Саҳарликни бир луқма таом ёки бир қултум сув билан бўлса-да ҳосил бўлади: (Имом Аҳмад ривояти)»

«Саҳарлик тановул қилиш баракадир, агарчи бир қултум сув ичиш билан бўлса-да уни тарк қилмангиз! Зеро, Аллоҳ азза ва жалла ва малоикалари саҳарлик қилувчиларга салавот-салом йўллаб турадилар.» (Имом Аҳмад ривояти).

Салафларнинг саҳарликлари билан азон ўртасида эллик оят қироат қилиш миқдорида вақт бўларди. Бироқ, саҳарликни бомдодга бир неча лаҳза қолгунча ҳам давом эттириш мумкин.

Ифторни эса тезлатиб, кун ботишигаёқ оғизни очиш лозим. Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Ифторни эса тезлатиб, кун ботишигаёқ оғизни очиш лозим. (Имом Аҳмад ривояти)»

Ислом Нури

ривоятлар келган.

Оғиз очиш пайтида ўқиладиган махсус дуо ва зикрлар бор. Ҳадисларда рўзадор одамнинг оғиз очиш пайтдаги дуоси ижобат бўлиши айтилган.

«**اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي كُلَّهَا وَأَعِزَّنِي بِرُزُقِي كُلِّهَا**».

«Аллоҳумма инний лака сумту ва ала ризқика афторту» (Эй Роббим, албатта мен Сен учун рўза тутдим ва Сенинг берган ризқинг билан ифтор қилдим) дуоси мазкур дуолардандир.

Оғиз очишга шошилишнинг сири, банда ўзининг нақадар ожиз ва заиф эканини сездиришидир. Аллоҳнинг ноз-неъматларидан тийилиб тураркан, изн келганидан кейин ҳам яна ўзини тийиб туравериши бандага ярашмайдиган иш. Аксинча, ифтор вақтини интиқиб кутиши, Аллоҳнинг ўзига берган неъматини тановул қилишга хурсандлик билан шошилмоғи лозим. Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар:

«**مَنْ أَصْبَحَ فِي رُزُقِهِ يَتَذَكَّرُ بِمَنْزِلَةِ رَبِّهِ وَبِأَنْعَمِ رُزُقِهِ وَبِأَنَّ رُزُقَهُ مِنْ رِزْقِ اللَّهِ فَهُوَ فِي رُزُقِهِ بِمَنْزِلَةِ مَنْزِلَةِ رَبِّهِ**».

«Рўзадор учун икки хурсандчилик бор: оғиз очган вақтида бир хурсанд бўлади, Роббига йўлиққан пайтида рўзаси сабабли иккинчи бор хурсанд бўлади.» (Имом Бухорий ривояти).

Рўзадор киши бошқа бир рўзадорни ифтор қилдириши марғуб амаллардан. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«**مَنْ أَصْبَحَ فِي رُزُقِهِ يَتَذَكَّرُ بِمَنْزِلَةِ رَبِّهِ وَبِأَنْعَمِ رُزُقِهِ وَبِأَنَّ رُزُقَهُ مِنْ رِزْقِ اللَّهِ فَهُوَ فِي رُزُقِهِ بِمَنْزِلَةِ مَنْزِلَةِ رَبِّهِ**».

Ислом Нури

«Ким бир рўзадорни ифтор қилдирса, унга ўша рўзадорнинг ажрича ажр бўлади, бироқ бу, рўзадорнинг ажридан ҳеч нарсани камайгирмайди», деганлар. (Имом Термизий ривояти).

Саҳарлик билан ифтор оралиғида рўзадор рўзани бузиш эҳтимоли бўлган; таҳоратда бурунга қаттиқ сув тортиш, қон олдириш каби ишлардан тийилиши лозим бўлади.

Шунингдек, ўзини мажбурлаб қусишдан сақланиш керак, чунки бу рўзани бузади. Аммо ихтиёрсиз равишда қусиш рўзани бузмайди.

Шунингдек, ўз нафсини бошқара олишига ишонмаган одам аёлини қучиш, эркалатиш каби ишлардан тийилиши керак. Оиша розияллоҳу анҳо айтганлар: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам рўзадор ҳолларида аёлларидан бўса олардилар, қай бирингиз Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан кўра шаҳватини жиловлокчироқ?!»

Рўзадор одам кўп Қуръон ўқиши лозим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳар йили Рамазонда бир бор Қуръонни тўлиқ Жибрил алайҳис-салом назарларидан ўтказиб олардилар, охириги йили икки марта ўтказиб олганлар.

Шунингдек, кўп садақотлар қилиши лозим. Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан шундай ҳадис ривоят қилинган: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам одамларнинг энг сахийси эдилар. Рамазонда Жибрил алайҳис-салом билан учрашганларида яна ҳам сахий бўлиб кетардилар.» (Имом Бухорий ва Имом Муслим ривоятлари).

Сўзимиз охирида Аллоҳдан бизларни Ўзи яхши кўрадиган ва рози бўладиган амалларга муваффақ қилишини сўраймиз.

Ислом Нури

Ва соллаллоҳу ва саллама ва борака ала саййидина ва набиййина
Муҳаммадин ва ала алиҳи ва соҳбиҳи ажмаъийн.